

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

หน้าที่พลเมือง ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง ดร.ศักดิ์สิน ช้องดารากุล
ผู้ตรวจ ๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤพร รุจิเวช
๓. อาจารย์เครือรัตน์ เรืองแก้ว
บรรณาธิการ อาจารย์ทองสุข รวยสูงเนิน

สงวนลิขสิทธิ์
สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๕๙

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website :
www.iadth.com

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จัดทำตามจุดเน้นและขอบข่ายของรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาค่านิยม ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนการสอนที่ครูจะได้นำไปพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

- จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย
- จุดเน้นที่ ๒ รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์
- จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เล่มนี้ จะช่วยพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสันติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
- ๑๑๖๒... หน้าที่พลเมือง ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง
- ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และการต้อนรับผู้มาเยือน มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง
- เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการใช้น้ำใจไทย ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความใฝ่รู้ ความกตัญญู หลักการทรงงานในเรื่ององค์รวมและทำให้ง่าย และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง
- ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียน ในการใช้และดูแลรักษาสินทรัพย์ของ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ของส่วนรวม เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ด้วยการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ การใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง
- ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนาและสิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากัน ในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยา วาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแบ่งปัน วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทย ในเรื่องการละเมิดสิทธิ การรักษาสิ่งแวดล้อม และเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง
- โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควุฒิไพบูลย์และรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง
- ผลการเรียนรู้
- ๑. ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีความรักชาติ
 - ๒. มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
 - ๔. เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
 - ๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๖. ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียน
 - ๗. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน
 - ๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
 - ๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
 - ๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง
- รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	ล้ำค่าภูมิปัญญาไทย	หน้า
มารยาทไทย		๖
ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย		๑๒
ผังสรุปสาระสำคัญ		๑๘
คำถามชวนคิด		๑๙
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม		๑๙
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ		๒๐
จุดประกายโครงการ		๒๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	รักษาดียิ่งชีพ	๒๑
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		๒๒
ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์		๒๕
ผังสรุปสาระสำคัญ		๓๒
คำถามชวนคิด		๓๒
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม		๓๓
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ		๓๓
จุดประกายโครงการ		๓๓
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	ตามรอยบาทยุคล พระภูมิพลมหาราช	๓๔
พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว		๓๕
หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว		๓๘
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		๔๐
ผังสรุปสาระสำคัญ		๔๔
คำถามชวนคิด		๔๕
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม		๔๕
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ		๔๕
จุดประกายโครงการ		๔๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔	พลเมืองดีมีวินัย	๔๖
ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ในห้องเรียนและโรงเรียน		๔๗
บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน		๔๙
กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน		๕๓
ผังสรุปสาระสำคัญ		๕๔
คำถามชวนคิด		๕๕
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม		๕๕
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ		๕๖
จุดประกายโครงการ		๕๖
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕	คนไทยใจสันติ	๕๗
ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย		๕๘
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน		๖๔
ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี		๖๖
ผังสรุปสาระสำคัญ		๖๙
คำถามชวนคิด		๗๐
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม		๗๐
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ		๗๑
จุดประกายโครงการ		๗๑
บรรณานุกรม		๗๒

หน่วยการเรียนรู้ที่

ล้ำค่าภูมิปัญญาไทย

ผลการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทย (ข้อ ๑)
- มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย (ข้อ ๓)
- ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง (ข้อ ๑๐)

ผังสาระการเรียนรู้

มารยาทไทย

ล้ำค่าภูมิปัญญาไทย

ขนบธรรมเนียม ประเพณี
ศิลปวัฒนธรรม และ
ภูมิปัญญาไทย

สาระสำคัญ

มารยาทไทยเป็นการแสดงออกด้านกิริยาท่าทาง วาจา การวางตัวที่ถูกต้องเหมาะสม มีระเบียบแบบแผน เหมาะสมกับกาลเทศะ อันแสดงถึงพฤติกรรมที่สุภาพเรียบร้อย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติ เราควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป

การไหว้มีความสำคัญอย่างไร

๑. มารยาทไทย

มารยาทไทย เป็นการแสดงออกด้านกิริยา วาจาซึ่งสุภาพเรียบร้อย ที่คนไทยปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน เหมาะสมตามกาลเทศะ เป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติ เพื่อเป็นการสืบทอดมารยาทไทยอันดีงามให้คงอยู่สืบต่อไป เราทุกคนจึงควรศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้องดังนี้

๑.๑ การแสดงความเคารพ

การแสดงความเคารพ หมายถึง กิริยาที่แสดงถึงการให้เกียรติและยกย่องนับถือผู้อื่น เป็นการเคารพซึ่งกันและกัน การแสดงความเคารพมีหลายวิธี และมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามบุคคลและโอกาส ดังนั้น เราจึงควรเรียนรู้เพื่อให้ปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนี้

๑) การไหว้

การไหว้ประกอบด้วยกิริยา ๒ ส่วน ได้แก่

๑. การประนมมือ (อัญชลี) เป็นการแสดงความเคารพโดยการกระพุ่มมือเล็กน้อย ให้ปลายนิ้วมือชิดกัน ฝ่ามือประกบกันแนบระหว่างอก ปลายนิ้วเฉียงขึ้นพองประมาณ แขนทั้งสองข้างแนบลำตัว ไม่กางศอก ปฏิบัติเหมือนกันทั้งชายและหญิง

๒. การไหว้ (วันทา) เป็นการแสดงความเคารพโดยการประนมมือแล้วยกมือทั้งสองขึ้นจรดใบหน้า การไหว้แบบไทย แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ตามระดับของบุคคล ดังนี้

- **การไหว้พระ** ได้แก่ พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ รวมทั้งปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ ทางพระพุทธศาสนา การไหว้พระให้ประนมมือ แล้วยกขึ้นพร้อมกับค้อมศีรษะลง ให้นิ้วหัวแม่มือจรดระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้แนบส่วนบนของหน้าผาก

การไหว้พระ

การไหว้พ่อแม่

- **การไหว้ผู้มีพระคุณ** และผู้ที่มีอาวุโสกว่า ได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ปู่ย่า ตายาย ผู้ที่เราควรเคารพนับถือ ให้ประนมมือแล้วยกขึ้น พร้อมกับค้อมศีรษะลง โดยให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก ปลายนิ้วชี้แนบระหว่างคิ้ว

- **การไหว้บุคคลทั่วไป** ที่เคารพนับถือ หรือบุคคลที่มีอายุมากกว่าเล็กน้อย ให้ประนมมือ แล้วยกขึ้นโดยค้อมศีรษะลง ให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง ปลายนิ้วชี้แนบปลายจมูก

๒) การคำนับ

เป็นการแสดงความเคารพแบบสากล โดยยืนตัวตรง สันเท้าชิดกัน สำหรับผู้ชายปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย สำหรับผู้หญิงสันเท้าและปลายเท้าชิดกัน มือปล่อยไว้ข้างลำตัว ค้อมช่วงไหล่และศีรษะลงเล็กน้อย แล้วเงยหน้าขึ้นในท่าตรง

๓) การกราบ การกราบมี ๒ แบบ คือ

- **การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์** หมายถึง การใช้วชิระทั้ง ๕ คือ เข้าทั้ง ๒ มือทั้ง ๒ และหน้าผากจรดพื้น ใช้กราบพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การกราบมี ๓ จังหวะ คือ

จังหวะที่ ๑
ยกมือขึ้นในท่าประนมมือ

จังหวะที่ ๒
ยกมือขึ้นไหว้ตามระดับที่ ๑
การไหว้พระ

จังหวะที่ ๓
ทอดมือลงพร้อม ๆ กัน ให้มือ
และแขนทั้งสองราบกับพื้น
คว่ำมือห่างกันเล็กน้อย
พอให้หน้าผากจรดพื้น
ระหว่างมือทั้งสอง

- **การกราบผู้ใหญ่** เป็นการกราบผู้ใหญ่ที่มีอาวุโส รวมทั้งผู้มีพระคุณ กราบเพียงครั้งเดียว โดยทั้งชายและหญิงนั่งพับเพียบ ประนมมือ ค้อมตัวลงให้แขนทั้งสองคร่อมเข่าเพียงข้างเดียว และให้หน้าผากแตะส่วนบนของมือที่ประนม ขณะกราบไม่กระดกนิ้วหัวแม่มือขึ้นแตะหน้าผาก

๔) การแสดงความเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์

- **การถวายบังคม** เป็นการถวายความเคารพพระมหากษัตริย์ในงานพระราชพิธีสำคัญ โดยนั่งอยู่ในท่าเตรียม คือ นั่งคุกเข่าปลายเท้าตั้ง นั่งบนสันเท้าทั้งชายและหญิง มือทั้งสองวางคว่ำเหนือเข่าทั้งสองข้าง ชายนั่งแยกเข่าเล็กน้อย หญิงนั่งเข่าชิด การถวายบังคมมี ๓ จังหวะ

จังหวะที่ ๑ ประนมมือขึ้นระหว่างอก ปลายนิ้วตั้งขึ้นต่ำกว่าคางเล็กน้อย แขนแนบลำตัวไม่กางศอก

จังหวะที่ ๒ ทอดมือที่ประนมลง ค้อมตัวเล็กน้อย สายตามองที่นิ้วหัวแม่มือ แล้ววาดมือขึ้นพร้อมเอนตัวไปข้างหลังพองาม ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือและปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก เงยหน้าขึ้นเล็กน้อย

จังหวะที่ ๓ วาดมือที่ประนมลงพร้อมค้อมตัวและใบหน้ากลับลงมาอยู่ในท่าจังหวะที่ ๑ ทำ ๓ จังหวะ ให้ครบ ๓ ครั้ง แล้วลดมือลง วางคว่ำเหนือเข่าทั้งสองข้าง

- **การหมอบกราบ** ใช้แสดงความเคารพพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสที่เข้าเฝ้า โดยนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้า แล้วหมอบลงให้ศอกทั้งสองข้างถึงพื้นคร่อมเข่าที่อยู่ด้านล่างเพียงเข่าเดียว ประสานมือเมื่อจะกราบให้ประนมมือ ก้มศีรษะลงให้หน้าผากแตะส่วนบนของมือเพียง ๑ ครั้ง แล้วทรงตัวขึ้นนั่งท่าพับเพียบตามเดิม

- **การถวายความเคารพแบบสากล** ใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ชาย ใช้วิธีการคำนับโดยมือแนบลำตัว ก้มตัวต่ำพอสมควร

การคำนับพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์

หญิง ใช้วิธีถวายเป็นความเคารพโดยการถอนสายบัว มี ๒ แบบ คือ

๑. แบบสากลนิยม
โดยยืนตรง หันหน้าไปทางที่ประทับ
วาดเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปด้านหลัง
พร้อมกับย่อตัวลง ลำตัวตรง มือแนบข้าง
ลำตัว

๒. แบบพระราชนิยม
ปฏิบัติคล้ายกับแบบสากลนิยม ต่างกันที่
ขณะวาดเท้าให้ยกมือทั้งสองขึ้นวาง
ประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า ค้อมตัวเล็กน้อย

การถวายเป็นความเคารพแบบสากลนิยม

๕) การแสดงความเคารพอื่น ๆ

- การเคารพศพพระ ถ้าเจ้าภาพจัดให้มีการจุดธูป ให้จุดธูป ๓ ดอก และกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง
- การแสดงความเคารพศพ ต้องกราบพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงไป
ทำความเคารพศพ ถ้าศพนั้นเป็นผู้อาวุโสกว่าให้กราบแบบไม่แบมือ ๑ ครั้ง ถ้าศพ
นั้นเป็นผู้มีอายุใกล้เคียงเราให้ไหว้ระดับที่ ๓ และถ้าเป็นศพเด็กให้ยืนสงบหรือนั่ง
สำรวมครู่หนึ่ง

๑.๒ การสนทนา

การสนทนา หมายถึง การพูดแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นระหว่างบุคคล
หรือมากกว่าสองคนขึ้นไป การสนทนาที่ดีควรใช้กิริยา วาจาที่เหมาะสม จะทำให้ผู้ที่
สนทนาด้วยเกิดความประทับใจ ชื่นชม

มารยาทในการสนทนากับผู้อื่นที่ควรปฏิบัติ มีดังนี้

- ๑) พูดความจริง ไม่พูดจาปิดป้องหรือจงใจให้เข้าใจผิด หรือพูดเรื่อง
ที่ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย
- ๒) ไม่พูดยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือพูดยุยงให้ผู้อื่น
ทะเลาะกัน

๓) พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ
ไม่พูดคำหยาบ ระวังคำอุทาน
ที่ไม่สุภาพขณะสนทนา

๔) พูดให้กำลังใจผู้อื่นและควร
แสดงความชื่นชมยินดีกับสิ่งที่ถูกต้อง
เหมาะสม

การพูดคุยสนทนาเป็นการสื่อสาร
เพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน

๕) ไม่พูดแทรกขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด

๖) พูดเรื่องที่เหมาะสมกับเวลาและสถานที่

๑.๓ การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ

การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม
ต่อสถานที่และเวลา ซึ่งเป็นสิ่งดีงามที่ควรปฏิบัติให้ถูกต้อง เหมาะสม เช่น

เมื่อเข้าไปในวัดหรือศาสนสถาน ควรแต่งกายมิดชิดด้วยชุดสุภาพ

เมื่อไปงานศพควรแต่งกายด้วยชุดสีดำหรือสีขาว เพื่อแสดงการไว้อาลัย

สำรวมกิริยามารยาทให้เรียบร้อย ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น

เมื่อเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ ควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานที่
อย่างเคร่งครัด

เมื่ออยู่ในสถานที่สาธารณะ เช่น บนรถโดยสารประจำทาง ควรปฏิบัติตาม
กฎ ระเบียบ และไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการรบกวนผู้อื่น

การปฏิบัติตนตามกาลเทศะจะช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
ได้อย่างมีความสุข

๑.๔ การต้อนรับผู้มาเยือน

การต้อนรับผู้มาเยือนเป็นสิ่งที่คนในสังคมปฏิบัติต่อกัน เพื่อแสดงถึง
การมีมิตรภาพและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เมื่อมีผู้มาเยือน เราควรปฏิบัติดังนี้

๑) สำรวมกิริยามารยาทให้สุภาพเรียบร้อย

๒) ทักทายและกล่าวคำต้อนรับด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และยิ้มแย้มแจ่มใส

๓) เชิญผู้มาเยือนเข้าไปนั่งในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้สำหรับต้อนรับ

- ๔) น้ำน้ำดื่ม ขนม หรืออาหารว่างมาต้อนรับตามความเหมาะสม
 - ๕) ชวนสนทนา โดยไม่ควรถามถึงกิจธุระที่มา แต่ควรขอให้ผู้มาเยือนเป็นผู้บอกเอง
 - ๖) เด็ก ๆ ไม่ควรเล่นหรือพูดคุยเสียงดังรบกวนขณะที่ผู้ใหญ่กำลังสนทนา
 - ๗) เมื่อผู้มาเยือนลากลับ เจ้าบ้านควรเดินไปส่งที่หน้าประตูบ้าน พร้อมทั้งกล่าวคำเชิญให้มาเยี่ยมเยียนอีกในครั้งต่อไป
- ในกรณีที่เรารู้จักผู้มาเยือน ไม่ควรเปิดประตูให้เข้ามาในบ้าน แต่ควรไปแจ้งให้พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในบ้านรับทราบก่อน เพื่อป้องกันอันตรายจากมิจฉาชีพ

๒. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทยเป็นสิ่งดีงาม แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา แสดงถึงการเรียนรู้ ปรับตัว และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

๒.๑ ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย

ขนบ หมายถึง ระเบียบแบบอย่าง

ธรรมเนียม หมายถึง ที่นิยมใช้กันมา

ประเพณีไทย หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ชาวไทยนิยมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา

ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นคำที่ใช้เรียกรวมกัน หมายถึง สิ่งที่คุณในสังคมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับและมีความเป็นระเบียบแบบแผน จนยึดถือกันในชีวิตจิตใจว่าต้องปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะเกิดความสุภาพ ความเจริญในชีวิต

ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยมีอยู่มากมาย ล้วนแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นมรดกของชาติที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เช่น การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การกราบ การไหว้แบบไทย รวมทั้งกิริยามารยาททั้งดงาม

ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย แบ่งได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑) จารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาของสังคมที่ต้องปฏิบัติ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม ผิดฝืน หรือละเลย ถือเป็นการละเมิดกฎของสังคม ผิดจารีตประเพณี จะถูกตำหนิหรือได้รับโทษจากสังคมนั้น เช่น การที่หญิงชายจะอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาต้องแต่งงานกันก่อน การก่อกวนวิวาทวิวาทต่อผู้มีพระคุณ

การแต่งงานตามขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย

๒) ขนบประเพณี เป็นรูปแบบ ระเบียบแบบแผนที่ได้ถูกกำหนดขึ้นจากสังคมนั้น และปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา โดยทางตรง คือ การตั้งกฎเกณฑ์ วิธีการต่าง ๆ ให้ปฏิบัติร่วมกัน และโดยทางอ้อม คือ การปฏิบัติต่อ ๆ กันมา โดยผู้คนในสังคมเห็นว่ามี ความถูกต้อง เหมาะสม

๓) ธรรมเนียมประเพณี เป็นแนวทางทั่วไปที่สังคมปฏิบัติอย่างเคยชิน เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร การแต่งกายตามกาลเทศะ การไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี อาจถูกตำหนิติเตียน แต่ไม่ถือเป็นเรื่องเสียหายหรือมีโทษ

ประเพณีไทยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ประเพณีส่วนบุคคล หรือ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อด้านความเป็นสิริมงคล กระทำแล้วจะมีความสุข ความเจริญในชีวิต เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีการเกิด ประเพณีที่เกี่ยวกับการแต่งงาน ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

การผูกเส้นเป็นประเพณี
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการ
นำบุคคล ๒ คน มาผูกพันเป็นมิตรกัน

ประเพณีสงกรานต์

๒. ประเพณีส่วนรวม หรือ ประเพณีของสังคม เป็นประเพณีที่คนในสังคมปฏิบัติร่วมกัน มักเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อ เช่น ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์

๒.๒ ศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ทั้งงานด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ที่มีความสวยงาม ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ที่แสดงถึงความเจริญ-ออกงาม ความเป็นระเบียบ โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสภาพแวดล้อมและลักษณะทางสังคม

ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น

๑) ภาษาไทย เป็นภาษาที่คนไทยใช้สื่อสารกัน เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย ประกอบด้วยภาษาไทยกลางใช้เป็นภาษาราชการและภาษาถิ่น หรือภาษาของแต่ละภูมิภาค เช่น คนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพูดภาษาอีสาน คนไทยในภาคเหนือพูดภาษาเหนือ คนไทยในภาคใต้พูดภาษาใต้ ภาษาไทยมีการใช้คำหลายระดับตามสถานภาพ เช่น คำที่ใช้กับพระภิกษุ คำราชาศัพท์ที่ใช้กับสถาบันพระมหากษัตริย์

๒) ศิลปกรรมและนาฏกรรม คือ งานศิลปะที่แสดงออกมาในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม รวมถึงการแสดง ที่มีความสร้างสรรค์ สวยงาม อ่อนช้อย ทำให้เกิดความสุขทางใจ สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความสร้างสรรค์ ทักษะฝีมือ พัฒนาการด้านความคิด ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์
บริเวณระเบียงอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๓) การแต่งกายแบบไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะและสวยงาม ในแต่ละภูมิภาคมีการประดิษฐ์ คิดค้น ถักทอ ตัดเย็บเครื่องนุ่งห่ม ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

๔) อาหารไทย มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการปรุง เช่น อาหารอีสาน ได้แก่ ล้มตำ แกงอ่อม อาหารใต้ ได้แก่ ผัดสะตอ แกงไตปลา อาหารเหนือ ได้แก่ น้ำพริกอ่อง ข้าวซอย และอาหารภาคกลาง ได้แก่ น้ำพริกผักต้ม แกงเขียวหวาน ต้มยำกุ้ง

ผัดไทยเป็นอาหารที่นิยมทั้งชาวไทย
และชาวต่างชาติ

๒.๓ ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทย ที่เกิดการสั่งสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และ สืบทอดต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย โดยผสมกลมกลืน กับความเชื่อทางศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพ

ตัวอย่างภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ เช่น

๑) การแพทย์แผนไทย

เป็นการนำความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการรักษาโรค เช่น การนำพืชสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค การบำบัดรักษาโดยใช้การหัตถการต่าง ๆ เช่น การนวด การดัด การจัดกระดูก

ว่านหางจระเข้เป็นพืชสมุนไพรที่ช่วยรักษาแผล

๒) การเกษตร

เป็นการนำ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการ ทำการเกษตร มาผสมผสานจนเกิดเป็น องค์ความรู้ เช่น การใช้พืชสมุนไพรใน การกำจัดศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต ทางการเกษตร การเพิ่มมูลค่าของ ผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูป

สินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ

๓) หัตถกรรม เป็นการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน เช่น การนำผักตบชวามาเป็นตะกร้า การทำร่มจากกระดาษสา การทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะแบบต่าง ๆ

๔) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การทำฝาย

นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยได้ โดยปฏิบัติดังนี้

- รวมตัวกันสร้างเครือข่ายท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลป- วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ ให้แก่สาธารณชน
- ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทย เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ
- จัดโครงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ต่อไป
- เผยแพร่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทยไปสู่สากล

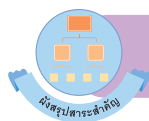
การสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

เว็บไซต์แนะนำ

<http://www.prapayneethai.com> ประเพณีไทยดอทคอม

<http://www.kanchanapisek.or.th> สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน

ผังสรุปสาระสำคัญ

มารยาทไทย

คนไทยได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีกิริยา มารยาทงดงาม ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่ควรประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องจนเป็นนิสัย เช่น การแสดงความเคารพด้วยการกราบ การไหว้ การคำนับ การแสดงความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมทั้งมารยาทในการสนทนา การแต่งกาย การต้อนรับผู้มาเยือน และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามกาลเทศะ

ล้าค่า ภูมิปัญญาไทย

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อเดียวกัน ที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นแบบอย่างถึงปัจจุบัน

ศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของมนุษย์ซึ่งมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต จนเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมหรือชาตินั้น ๆ ได้

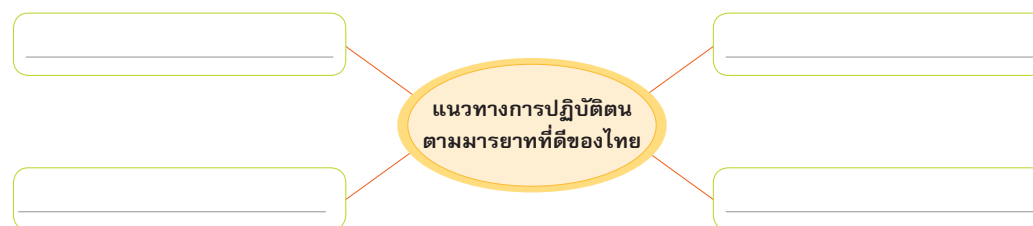
ภูมิปัญญา เป็นพื้นความรู้ ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษ ซึ่งผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อนำประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีการสืบค้น ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ได้

คำถามชวนคิด

๑. การแสดงความเคารพพ่อแม่ ครูอาจารย์ โดยการไหว้มีความสำคัญอย่างไร
๒. เมื่อนักเรียนใช้คำพูดไพเราะอยู่เสมอ จะส่งผลดีต่อการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างไร
๓. เมื่อเข้าไปสถานที่สำคัญทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ และสถานที่ราชการ ควรแต่งกายให้เหมาะสมอย่างไร
๔. เมื่อเพื่อนมาหาที่บ้านโดยไม่ได้นัดหมาย และนักเรียนไม่สะดวกต้อนรับ เพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีนักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
๕. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในท้องถิ่น

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๑. ให้นักเรียนเสนอแนวทางการปฏิบัติตนตามมารยาทที่ดีของไทยลงในแผนภาพความคิด

๒. ให้นักเรียนยกตัวอย่างขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยมา ๑ ตัวอย่าง วิเคราะห์ความสำคัญและเสนอแนวทางการอนุรักษ์
๓. ให้นักเรียนเสนอแนวทางการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยลงในแผนภาพความคิด

กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ

ให้นักเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น การจัดป้ายนิเทศ การสาธิตและจัดแสดงความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชน

จุดประกายโครงงาน

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำโครงงานในหัวข้อเรื่อง การเชิญชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามมารยาทที่งดงามของไทย โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมารยาทไทย และชักชวนให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญในการปฏิบัติตามมารยาทที่งดงาม เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่มารยาทไทยให้คงอยู่สืบไป แล้วออกมานำเสนอผลงานหน้าห้องเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่

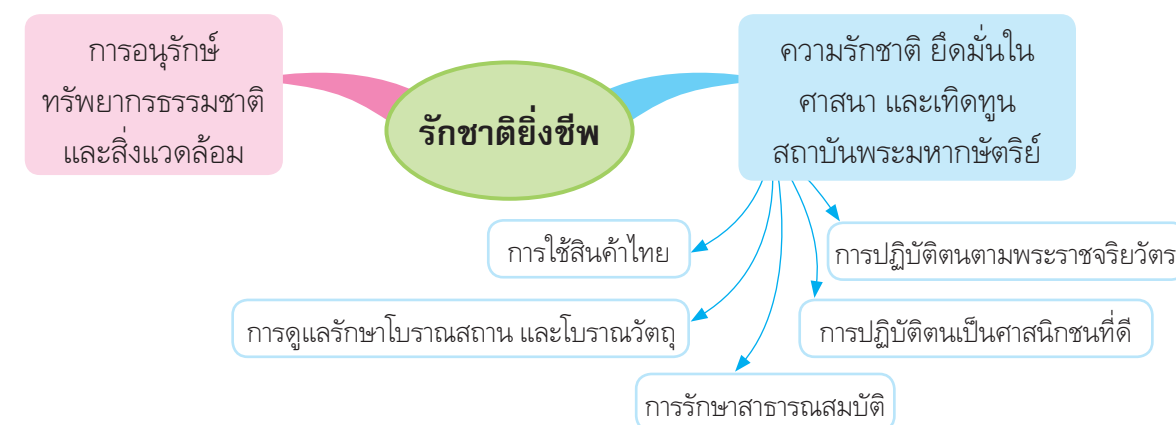

รักชาติยิ่งชีพ

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ข้อ ๒)
- เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (ข้อ ๔)
- ปฏิบัติตามเป็นผู้มีวินัยในตนเอง (ข้อ ๑๐)

ผังสาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การใช้อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันหลักที่สำคัญของชาติไทย และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้ ความรักชาติ ศาสนา และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นคุณสมบัติของพลเมืองดีที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงและความสงบสุขของชาติไทย